

נצח ישראל - פרק ג' / מקורות נוספים

1. רמב"ם (הלכות עבודת כוכבים פ"א ה"א)

בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה. וזו היתה טעותם. אמרו הזאיל והאלקים ברא בוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים הממששים לפניו ראויין הם לשבחם ולפארום ולחלק להם כבוד. וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבודו. כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך. כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכווכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארום בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה. וזה היה עקר עבודת בוכבים. וכך היו אומרים עובדיה היודעים עקרה. לא שהן אומרים שאין שם אלה אלא כוכב זה. הוא שירמיהו אומר מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמות ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הכלים עץ הוא. כלומר הכל יודעים שאתה הוא לבדך אבל טעותם וכסילותם שמדמים שזה ההכל רצונך הוא:

ב ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי ראשון שקר ואמרו שהאל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני או כל הכוכבים והקריבו לו ונסכו לו כף וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו כדי להשתחוות לו כל העם הנשים והקטנים ושאר עמי הארץ. ומודיע להם צורה שבדה מלבם ואומר זו היא צורת הכוכב פלוני שהודיעוהו בנבואתו. והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות ומתקבצין ומשתחוים להם ואומרים לכל העם שזו הצורה מיטיבה ומרעה וראוי לעבדה וליראה ממנה. וכנהניהם אומרים להם שבעבודה זו תרבו ותצליחו ועשו כף וכך ואל תעשו כף וכך. והתחילו בוזים אחרים לעמד ולומר שהכוכב עצמו או הגלגל או המלאך דבר עמהם ואמר להם עבדוני כף וכך והודיע להם דרך עבודתו ועשו כף ואל תעשו כף. ופשוט דבר זה בכל העולם לעבד את הצורות בעבודות משנות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחוות. וכיון שארכו הימים נשתבח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו ונמצאו כל עם הארץ הנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן וההיכל של אבנים שנתחנכו מקטנותם להשתחוות לה ולעבדה ולהשבע בשמה. והחכמים שהיו בהם כגון כהניהם וכויצא בהן מדמין שאין שם אלוך אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגלגלם ולדמותן. אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר. ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו:

2. רמב"ן (בראשית א', א')

ועתה שמע פירוש המקרא על פשוטו נכון וברור. הקב"ה ברא כל הנבראים מאפיסה מוחלטת. ואין אצלנו בלשון הקדש בהוצאת היש מאין אלא לשון "ברא"; ואין כל ה"נעשה" – תחת השמש או למעלה – הווה מן האין התחלה ראשונה. אבל הוציא מן האפס הגמור המוחלט יסוד דק מאד, אין בו ממש, אבל הוא כוח ממציא, מוכן לקבל הצורה ולצאת מן הכוח אל הפועל. והוא החומר הראשון, נקרא ליוונים "היולי". ואחר ההיולי לא ברא דבר, אבל יצר ועשה, כי ממנו המציא הכל והליבש הצורות ותיקן אותן.

3. תהילים (ו"ב, י"ב-ג')

אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי כי עז לאלהים: (יג) ולך אדני חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו:

4. רש"י (שם)

אחת דבר אלוקים. ששמעתי מתוכה שתיים ומה הן שתיים כי עז לך לשלם לאיש כמעשהו, והשני כי לך ה' החסד ומאיזה דבור שמענו מדבור שני של י' הדברות שמענו ממנו שהקב"ה פוקד עוון ונוכח חסד שנאמר בו (שמות כ') פוקד עוון אבות וגו' לכך בטוח אני שישלם שכר טוב לאלוקים ופורענות לרשעים, זו למדתו מיסודו של ר' משה הלכשן, וכזוהינו לרשעהו בזכור ושמוך בדיבור אחד נאמרו:

5. שיר השירים רבה (פרשה א', ג')

רבי היה יושב ודורש ונתנמנם הצבור, בקש לעוררן, אמר ילדה אישה אחת במצרים ששים רבוא בקרם אחת, והיה שם תלמיד אחד ורבי ישמעאל ברבי יוסי שמו, אמר ליה מאן הנות בן, אמר ליה זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא של ישראל, הדיא הוא דכתיב (שמות טו, א): אז ישיר משה ובני ישראל, (במדבר א, נד): ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה, (דברים לד, י): ולא קם נביא עוד בישראל כמשה.

6. מהר"ל (חידושי אגדות, סוטה י"ד, א')

מפני מה נקבר משה מול בית פעור. דבר זה בארנו בחיבור הנצח, כי אין עבודה זרה בעולם שכל כך גנאי לאדם כמו פעור, שהיו מתרזים לפניה, ולא היו ע"ז שהיו ישראל להוטים אחריה כמו פעור, וכדכתיב (במדבר כ"ה) "הנצמדים לבעל פעור"...ואף כי הע"ז רחוקה בתכלית מן ישראל, אדרבא היא הנותנת – מפני כי ישראל מצד עצמם בקדושה ובטהרה בתכלית, והיצר הרע הוא שולט בישראל יותר מכל האומות...ולעולם היצר מגרה את האדם לדבר שהוא היפך לו, שהרי אתה רואה שהיה היצר מסית את ישראל לע"ז ביותר מכל האומות, כמו שהארכנו בחיבור הנצח, ע"ש ותראה מבואר. ומפני כי משה רבנו ע"ה היה איש אלוקים, ובפרט במיתתו היה יותר מתעלה בקדושה עליונה – היה מסלק מישראל עוון פעור, שהוא הטומאה והתיעוב, כי המיתה של הצדיק, והקבורה – היא מכפרת על הדור...ולפיכך נקבר משה רבנו ע"ה מול פעור, ודבר זה, שהיה משה נגד פעור והיפך שלו – מסלק הטא פעור מישראל.